

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди
Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 90 (6109), 1965 ч. апрель 17, суббота | Өртөө 2 көп.

КӨДЭЭ КООПЕРАТОРЛАРНЫҢ ДАЙЫНЧЫ СОРУЛGAZY

СЭКП ТН-ның март Пленумунун шийтирилген Тыванын көдээ ажыл-агыйының ажил-ишчилери улуз сорук киришкени-биле, күш-ажылчы кадрларын кыдырып берген. Көдээ ажыл-агый продукциянын бүтүрүшүн көзүндү, совет уластуң чагай чоруун улам бекилер дугайында партияның болгаш чактагы могай чок сагыш салышкынының чайынып чаккан. Көдээ ажыл-агый продукциянын элекшенин тургузар дээш демиселде тарылга культуларының дүжүтүшүн бекилер чүгүлэ чери эзел турар. Ол сорулга-биле Каз-Хем районунуң колхозчулары, Чөөн-Хемчик болгаш Улут-Хем районнарының тарааждары, Таңды районда «Революциянык чалбыжы» колхозтуң кижигүнери чакы тарылганы эки хуу-каларда шынарыг чоруу, тарылганы ажаалганы эки чоруткаш, бе-дик дүжүтү алырын хандырар хуулааларын алганнар.

Бедик дүжүт дээш демиселде ажилдап турарларның бедик бүдүрүчүлүг ажы оларнын амырал хандырларын улегалар организастаанымдан база улуу-биле хамааржыр. Чакы хову ажилдарында кижилерин хандырларын дугайында сагыш салыры партия, совет органдарының, бүгү хой-инининиң хуулаалары болур. Тарааждарының амырал хандырларын эки организастарында көдээ кооператорлар дыка улуг ролуу ойнаар. Хову-шадерге садгын болгаш инитиниң чеченинде черлерин организастары улуг болгаш харысалгалыг сорулга.

Көдээ хергеел инитилерин, совхозтарда райкооптар көдээниң ажил-ишчилерин хандырар талазы-биле улуг дуржулганы мөңгөп алганнар. Автоавакалар, кечер столовалар, буфеттер чыл санында-ла өзүп турар. Чечини шынары экижил, ортаа чинеп турар. Тываның дуржулга станциязын, Каз-Хем районунуң «Тилелге», Ленин атыг, Чөөн-Хемчик районунуң «Искра» колхозтарының хову бригадаларында болгаш өске-дээ черлерде инитиниң чеченинде эки организастап турар.

Өрткен чылын чакы хову ажилдарының үзүлгө «УТКА 25 чылы», «Сут-Хөл» совхозтарының хову бригадаларында инитиниң чеченинде дыка багай организастап турганын демдеглээр херек. Столоавааларга чечини шынары куду, яны-бүрү эвес, чеченикчилерге савазы чедип-пес турган. Хей бригадаларга сагыш суглары, погаалары тараажылар мырыңай албайн турган.

Чамдык черлерге колхозчулар болгаш совхозтар ажилчылары чү-вар савап, иштиң хөл, ук чикетик чүдлерин ховуда ажилдап турган черлеринге садып алыр арга тургустуунаан. Индыг хергеелдер дээш олар колхозтар, совхозтар теперичке чоруу ужурга таваржып турганын таарымчалыг деп санап болбас. Индыг барааннары хову тургаларында чүте чедирип болбазы? Ол чорук тараажыларың хергеелеринге чам-чүтүп болбазы?

ХОВУ-ШӨЛДЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

★ ★ ★
ДОКТАШ ДИВЭЭН

ТЭЭЛН. Частык күш-ажылчы хунжериниң эгезинче Бай-Тайганың ажил-агыйлары база кирген. «Тээл» совхозтуң механизаторлары 50 ажыга чакы чакыраан. «Мурнакчы» колхозта шык бадырышкыны база калбарып турар. Алар бой-дустуң байдалы сөөлү хунжерде ра-бонда рооскундар болза-даа, чакы ажилдар доктааш дивээ.

Масалымалдыг дүжүтү амыр дээш, бай-тайгажылар сугарылгаже кол кичээлдеги беландыргам, «Тээл» 140 сугарыкчы шалыгы ажилдап, эгелээр. Олар ийи бул-буганың дөстөрүн аштааш, суун ба-дырғаннар. «Мурнакчының» 40 суг-гарыкчызы бир буганың унун аштап дооскан. Тараа шадеринче элек суг бойл турар.

«УТКА 25 чылы» совхозтуң хо-вуларында бо үдө чакы хову ажилдары хүн бүрү калбарып ту-рар.

ЧУРУНТА: совхозтуң Ан-Хем бри-гадасының механизаторлары сөл-наларны жаман үе келерге чамып кириптеринге шенде мылар бө-леткеп турары.

Фотс С. ФЕОКТИСТОВТУУ.

©

Москваың 106 дугаарың шко-лазының 3 «Б» класының өөр-еникчилери 23 оолдар болгаш уру-лар ажаа четкилер келген. Олар-ны пионерге хүлээр ап турган, боттарының амыралымында бир дугаар пионержи шүтүм чыска-лына турар, олар дыка-ла сүрөп турганнар. Көк баштыг, хар-на-зымынын улгатканыдан арай-ла бүшкө берген коммунист кижин урууларга галустуларын баглаан. Оларнын арманыр галусту-биле бир домей кыттыкан. Уруулар бо бүтүмүн дугайын мынчаар бижип кааннар: «Галусту баглап турда дыка-ла сүрээделгис. Оон соон-да Ленин дириг турда тырттыр-ган кинону көрүп, Владимир Ильичиниң чаш чораян болгаш өөренип турган чыдарынын ду-гайын чуталал турар чүдлерин де-лгээр залдарга чорудуу».

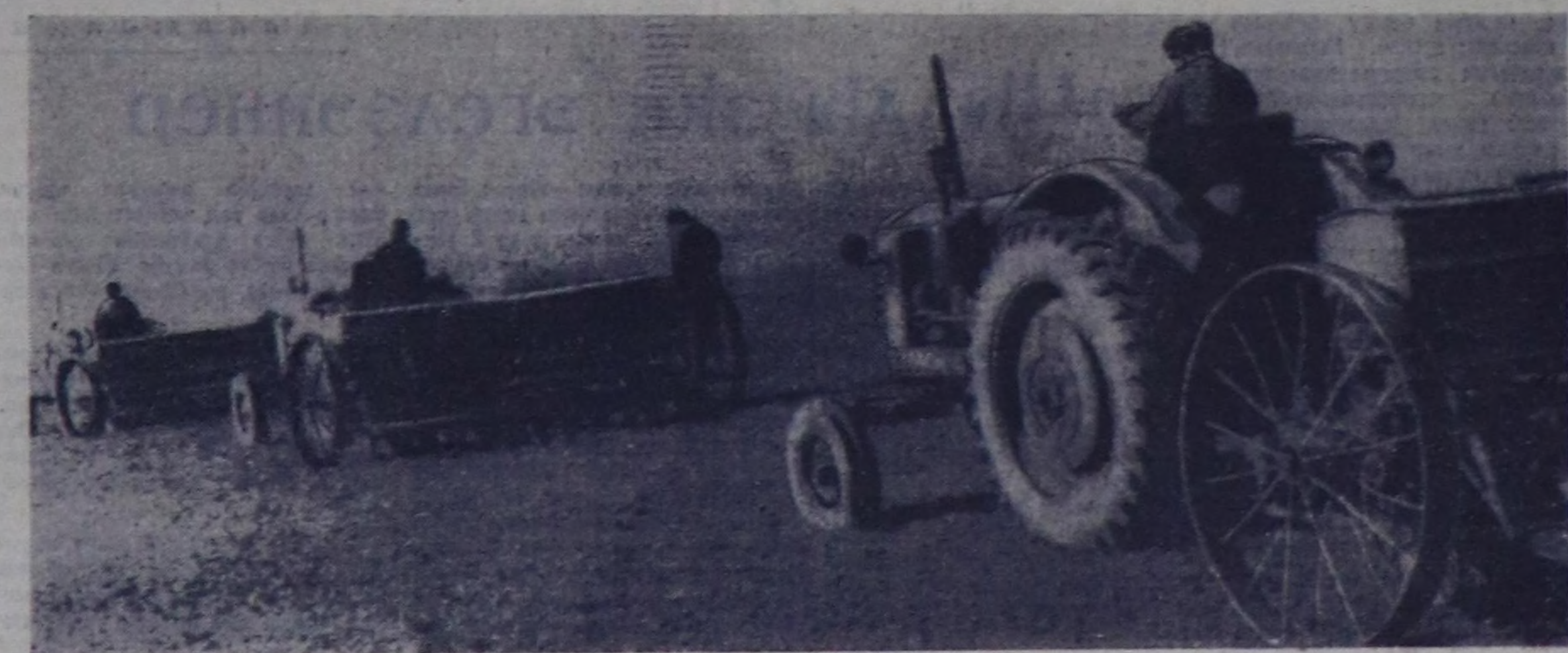
В. И. Ленинниң Төп Музейиниң залдарында бичик уруулар ор-ганизацияныг хүлээр алышкын өрттерип чакчыл үрде-ле тургу-туган.

Улуг кижиниң амыралы-биле бир-ле дугаар таныжары улуг ужуру-уткалыг. Оон дугайында бо-дал кижиге, кезээ-менгизге-биле артып каар болгаш амыралдын оруун, кол шүтүмүн тодаларып. Чыдар өртөр, а бо 3 «Б» клас-сың өөреникчилери турганнар,

АРЫГ-БАЖЫ. «Улут-Хас» совхозун № 2 хову бри-гадасының механизаторлары 740 га черин илтирээш, 100 гектар шөлдү аңдарган. Ында 5 трактор бар. Оон иштинде Ховалыг Май-болдун уурткан агрегаты эки ажилдап турар. Ол бригаданың ажил-ажинге дуузал-жыры-биле № 1 хову бригадасында Бугажы Ак-оол-га уурткан 7 тракторун агрегаттары дүн инда чедер берген.

Ол-ла салбырда сугарылга эвеносуун ажилы ша-лыкпын чоруп турар. Олар Көк-Хазакта 150 га черин сугтарганнар.

ЭЙЛИГ-ХЕМ. «Күш-ажылдын хостуу» колхозтун Эйлиг-Хем бригадасында 4 «ДТ-54», 2 «Беларусь» тракторлар ажилдап турар. Оларнын күжү-биле 85 гектар агысты аңдарган, 82 гектарын илтирээш, 48 гектар черин-аар мелир-биле үдүрүп чымчаткан.

АРЫГ ЧҮРЕКТИҢ ХАНЫЗЫНДАН

В. И. Ленинниң Төп музейинде демдегел дептери

школаның өөреникчилери артырып каан.

Дептерде база бир мындыг бажы-жилени кылган: «Өрткен бүгү нарын амыралдын дугайын сагыш-сеткилдин ханызындан оон-биле чуталашкаш, келер үеже пүтүканы алган мышкаш болду-вус. Днепротетровскиден келген студентилер».

Шак мындыг, сагыш-сеткилдин ханызындан бижиттинген сөстөр чүс-чүс, муу-муу. Чүгө дээрге, муу-муу тургустуунаан—1936 чыл-дын май 15-тен бээр оон залда-ры-биле 25 миллион кижин өрткен болгай. Бо дээрге. Европаның элээр каш күрүндеринин чүр-такчы чоңу-биле ден-дир.

Музейиниң күрүкчүлериниң саны чыл келген турум-на өзүп турар бо. 1955 чылдын октябры хер-ге-чээр. 1955 чылда музейде дел-кижи көргөн, 1960 чылда 1 ми-лион 31545 кижин орта чораш. Өрткен чылын 1 миллион 445,723 кижин музейиниң залдары-биле

өрткен. Бо үтүктө чүгө бөлүк-бөлүк болуп алгаш кээп, экскур-сия ууртукчузун таймырларын ап турганын киригенин демде-леп каалы. Кижилерден эң улуг кижинин дугайын сонугураш, чааскаан келгенерин чеже дээр-ры!

Залдарны өргип, келгенерини арныче көрүп, экскурсияны уду-ру турарлардан оларнын айты-гыларын дыннап көрүп: Вла-димир Ильичиниң амыралы-биле бодунун амыралын денеп, оон үлгүсүн алыр дээш кээп ту-рары силерге билдингир апар. А оон соонда дараазында сөстөрүн бижип каанын көр силер:

«Москвага бир-ле дугаарында келдим. Ленинниң музейинге чо-разым кызыгар чок аас-кежин боду. 26 харлыг мен Ада-мен чок аам дайынын чыдарында көчөш, аам база өзүп калган. Дээш өртөн келди алыр аргалыг болган мен. Ам школа директо-рунда ажилдап тур мен. Менээ бо бүгү чүдүлери Ленин, Төрөө

чүрт, партия берген. Ленинниң херээ дээш демиселчилер болурун-га уруларын өрөдир—мээн энис күзүлөм ол. Ставрополь край, Балагариенский район. Т. Куз-нецова».

Манайа чедип келген кижин бир-уу өртөн үеже болгачок-ла өлгөн, амыг үзүн түнел, келер үеже көр. Кижин бүрүз аяа бо-дунга энис чок чүдүлериң ду-гайы болдар болгаш чуталашкаш.

«Мээн адамны болгаш немни дарлап чорай байлардан ол бис-ти хостан» деп Белгород ала-стың Манайа аттыг көдээ ажил-агый артелиниң кохозчүзү Ва-силь Быхкин бижээн. Ортумак назылгы ол кижин. Совет эрге-чагырганын баштайгы чыдарын-да көдээниң байдалы-биле ол музейге келген бир-ле дугаар та-ныккаш, калыг-дошун аңгы де-миселиниң байдалын билди ап, бодунун амыралын алалары-нын болгаш өбгөдөлгөни амырал-ды-биле денгизин магай чок.

«Бистер, башкирлер Ленинге ханызы-биле мык болгаш хүндү-

ЧУРТТУҢ ХОВУЛАРЫНДА

Чурттуң ажил-агыйларында чакы ажилдап калбарып турар. Күзүн тараан тарааларга гер-бицидтер чаштырыныче көдээ ажил-агый умар чүдүнүң ужулчулары Узбенстанда эгелеп кирипкен. Хоран химикаттарыны ийи чүс муң гектар черге доозуналды чаштырашы талей-леттинген.

Павлодар Прииртышьеиниң чор ажилдыла-ры чазым чажар културалары чүс муң гектар хире черде тараан. Эрте час ажилдары Каз-хстаның өске-дээ областтарында дүргөдөткөн. Антибиотиктин ажил-агыйлары аралап чашты-рыныче кирипкен. А Казхстанын мурнуу болгаш мурнуу-чаан чүгүндө тарылга дооступ

турар. Чимкентиниң механизаторларының соон дарый кыл-өрдүннөр кызыл-тас тарылганын дооскан.

Чаштырар агрегаттар Литваның шөдлеринче база-ла үнүлгөн. Алитус районунуң механизато-рлары люпинни, чочак-тарааны, вина-сула холукасызын чаштырып эгелээр. Хүн бүрүдө тракторист бүрүз 10—15 гектар черге үезини-ни чаштырып турар. Шилут районунуң ажил-агыйлары эрте чажар тараалары чүс-чүс гек-тар черде чаштырган. Ында чүгө эки шынар-лыг, сөрттүг үезинерини чаштырып турар.

(СЭТА).

МАЙ 1-ГЕ УТКУШТУР

Хуусаа бетинде

Чеди чылдын сөөлү чылы чо-руп турар. Оон эгезинде бистик найысылалдың элээр хей бүдүрү-ге коллективтери чеди чылдын планинг даалгаларын хуусаа-нын бетинде доозар деп бедиктен хуулааларын алган турганнар. Ам алды чыл болгаш үш ай эр-кен. Күрсөдөлөр калдыгы дээр-зин түнөөлөр чуталаш турар.

Кымылдың бүдүрүлгө кол-лективтеринин чамдыктары чеди чылдын планин айткан хуу-сазындан оранчок мурнап тур-гын. Айтары өөрүчүг. Даган дээрбээр чер чеди чылдын пла-нин апрель 1-дее күрсөдөлгөн. Тодарыларга, бо коллектив че-ди мурнуу хуулаалар 4 ми-лион 392 муң рубльке янны про-дукция бүдүрүп үндүрер деп хү-лээнген, оңу 4 миллион 450 муң рубль кылдыр күрсөткөн. Рес-публикада коммунист күш-ажыл-агый коллективтерин деп бедик атты бир дугаар чаалап алган республика типографияны ам бо чылдын ноябрь айына күсели-биле ажилдап турар, ази чеди чыл планын алды ай мурнап күр-сөдүп турары бо. 1965 чылдын октябрь айыны күсели-биле Кы-мылдын даарында, эйт комби-наттары, хоорайын үлөтүр ком-бинаты ажилдап турар.

Кымылдың электростанцияны-ни коммунист күш-ажыл кол-лективни, хлө заводу бо чылдын сентябрыни үлүңдө ажилдап турарлар.

Ынчангаш хоорайын бүдү-рүлгө коллективтерин инити-биле атырга, чеди чылдын пла-нин 1965 чылдын августун де-лелде күрсөдүп турар өөрүчүг. Күш-ажылчы бажымының темптерин кошкатпас, комму-нист күш-ажыл дээш шимчээш-инин улам калбартыр, делегер-ниң ажилчы чоннарының эп-сетки каттыштырылганын ду-гуну—Май 1-ни чаа-чаа күш-ажылчы белетер-биле уткуур Кымылдың бүдүрүлгелериниң быжыг шийтири мыдыг.

РЕСПУБЛИКАНЫН МУРНАКЧЫ

МАЛЧЫННАРЫ

(Бо чылдын бирги кварталынын түннели-биле)

СААНЧЫЛАР

Саанчыланын фамилиялары	АЖЫЛ-АГЫЛАР	Бир инектен-не саган сүт (кг-биле)
И. Ондар	«Сут-Хөл» совхоз	762,0
О. Шортак	«Сут-Хөл»	757,0
А. Донгак	«Элегес» совхоз	702,0
З. Кыргыс	«Элегес»	693,0
О. Анай-Кык	«Көк-Тей» совхоз	676,0
Х. Шондайы	«Сут-Хөл»	673,0
З. Кравченко	«Межегей» совхоз	664,5
М. Аскырова	«Элегес»	653,0
Е. Серет-оол	«Кызыл тараачын» колхоз	619,0
Г. Хайдынай	«Кызыл тараачын»	616,0
З. Карташева	«Межегей»	587,6
Т. Кавай-оол	«Көк-Тей»	581,0
Е. Бурянова	Дуржулга станциясы	579,0
А. Бадарчи	«Элегес»	575,0
М. Чыртак-оол	«Кызыл тараачын»	564,0
М. Сапельникова	«Межегей»	554,4
Е. Огнеса	«Совет Россия» колхоз	554,0
З. Реодько	«Межегей»	547,7
Е. Иванова	«Коммунистиче орук» колхоз (Каз-Хем)	545,0
Г. Биче-оол	«Коммунистиче орук» колхоз (Каз-Хем)	538,0
А. Карташова	«Элегес»	537,0
А. Аршукова	«Коммунистиче орук» колхоз (Каз-Хем)	533,0
Т. Гушина	—	533,0
Е. Алимона	—	533,0
З. Гушина	—	533,0
А. Логинова	—	533,0
З. Ильина	—	533,0
А. Лакла	—	491,0
М. Фадеева	«Совет Россия»	490,0
А. Балагашева	«Кызыл тараачын»	488,0
З. Лопсан	«Коммунистиче орук» (Каз-Хем)	481,0
Н. Ховалыг	«Кызыл тараачын»	475,0
Е. Клепикова	«Совет Россия»	474,0
Н. Клепикова	«Совет Россия»	470,0
О. Алым-кыс	Дуржулга станциясы	468,6
О. Кара-кыс	«Кызыл тараачын»	463,0
С. Куку	«Совет Россия»	441,0
Т. Өрге	«Кызыл тараачын»	436,0
С. Алыя	«Кызыл тук»	436,0
П. Натпиг-оол	«Күш-ажылдын хостуу»	435,0
Г. Денисова	«Совет Россия»	431,0
О. Хаян	Дуржулга станциясы	423,0
Е. Серен	«Өк»	422,0
Л. Попова	«УТКА 25 чылы»	417,0
А. Надыкина	«Кызыл тараачын»	415,0
О. Сара	Дуржулга станциясы	414,0
А. Уулу-Иргит	«Кызыл тараачын»	412,0
Н. Иргит	«Кызыл тараачын»	408,0
А. Кыргыс	«Революциянык чалбыжы»	403,0
К. Күрүнады	«УТКА 25 чылы»	401,0
Е. Клаус	«Революциянык чалбыжы»	397,0
О. Мандырбаа	«Тилелге» совхоз	392,0
Э. Байкара	«Өк»	391,0
К. Чооу	«Революциянык чалбыжы»	390,0
О. Багай-оол	«Кызыл тараачын»	387,0
Р. Ачыт-оол	«Кызыл тараачын»	387,0
А. Намытай	«Күш-ажылдын хостуу»	386,0
Х. Куискала	«Ирра-Бажы» совхоз	382,0
К. Таан	«Ирра-Бажы»	382,0
И. Василь	«УТКА 25 чылы»	380,0
М. Эник-оол	«Кызыл тараачын»	373,0
О. Норжуниаа	«Тилелге» совхоз	372,0
М. Өлөжик	«Халык» колхоз	369,0
К. Манаан	«Тилелге» совхоз	366,0
С. Куске	«Өк»	365,0
П. Бориско	«Өк»	354,0
Е. Новокрещенова	«Искра» колхоз (Бий-Хем)	345,0
С. Бойбо	«УТКА 25 чылы»	343,0

Сүт-бараан фермалары

Ажыл-агыйлар	Фермалар аттары	Бир инектен-не саган сүт (кг-биле)
Каз-Хем район.	Төп	533,0
«Коммунистиче орук» колхоз	Каз	527,0
Таңды район, «Элегес» совхоз	Сарыг-Булуң	513,0
Каз-Хем район.	Кара-Булуң	476,2
«Коммунистиче орук»	Эрбек	444,0
«Межегей» совхоз	Төп	383,0
Бий-Хем, «Кызыл тараачын» колхоз	Төп	381,0
Таңды район, «Революциянык чалбыжы» колхоз	Алп	377,0
«Межегей» совхоз	Кулузун	369,0
«Элегес» совхоз	Дюора-Халык	360,5
«Межегей» совхоз	Түрэн	358,0
«Кызыл тараачын» колхоз	Мялиновка	312,0
«Өк» совхоз	Марачевка	310,0
«Революциянык чалбыжы» колхоз	Төп	308,0
«Совет Россия»		

БЫЗАА АЖААКЧЫЛАРЫ БОЛГАШ ИНЕК КАДАРЧЫЛАРЫ

Мурнакчыларынын фамилиязы	Ажыл-агыйлар	Ховукта-ортумак немеле-дениз (грамм-биле)
М. Ауфринева	«Кызыл тараачын»	800,0
Т. Вельямшина	Дуржулга станциясы	780,0
О. Самбуу	«Көк-Тей» совхоз	770,0
А. Гордеева	«Революциянык чалбыжы»	758,0
В. Тонких	«Кызыл тараачын»	739,0
В. Иванчикова	«Өк» совхоз	720,0
Г. Трубачева	«Халык» колхоз	700,0
Н. Балчир	«Межегей» совхоз	680,0
К. Анискина	Дуржулга станциясы	630,0
Е. Саар	«Революциянык чалбыжы»	635,5
А. Бородулина	«Коммунистиче херети»	600,0
Р. Глушкова	«Тилелге» совхоз	600,0
М. Дежуней	«Өк» совхоз	600,0

«Социализм тургузарында Ленинниң болгаш совет уластуң кайгамчык өндүр чижээг бо музей көргүзүп турар болгаш бүгү улу-стун чагай чоруу дээш комму-низм тургузарыне кирер арганы аңгы үеде силерге берген марксизм-ленинниң принциптерини шы-нын херечилеп турар. Луис Тек-эди. Чили деп өске армында би-жээш.

Бо чүдүлериң ааштыкы кижилер бижээш. Шак индыг бижиле-лер дыка хей. Чылда ортумаа-биле делегериниң 70—80 чуртта-рындаан 30—40 муң кижин Ленин-ниң идеяларын эдербиен турар-даа болза, бистик Ленинниң амырал-чурталгазын улуг хү-дүккө-биле сонугулар көрөлөр.

Олар көргөн чүдүлериң мын-чы-биле үнелеп көргөш, грек про-фессор Геанис болгаш оон ка-лайынын бижээш мышкаш, шак мынчаар демдегел бижи турар-лар: «Кижин төрөлгөниң чаа үе-калазы—коммунист културанын өзүп үгөн үезини көргөн мы-каш бодалдарыг болуп, улуг Ленинниң музейинден чоруп тур-дуу».

М. АМЕТИСТОВ.
ПЧА-нын корреспонденти.

СЭКП ТК-нын март Пленумунун материалдарын амыдыралга боттандылар

Тыванын көдээ ажыл-ишчилери! Ажылга бедик бүдүрүкчүлүг чорук, эки шынар дээш демисежиңер!

Каа-Хем районунун колхозчулары, бүгү ажылчы чоннары СЭКП Төп Комитетинин март Пленумунун «СЭРЭ-ниң көдээ ажыл-иштин улам ырай хөгжүдөр талазы-биле сонгарлаттынмас хемчеглерин дугайында» доктриналарын улуг кичээлге чыгып, чыгып кырып, практиктик сорулгаларын шийтирээрин ийкейлиг кырып, баштайгы базамнарын кылып турарлар.

Районун бүдүрүкчү болгаш албан черлеринге, бригадаларга, фермаларга хей кижикиргичилер хуралдар, лекциялар номчулгалары, беседалар болуп эрткен. Партиязын ажылдап кылган хемчеглерин чон ортунага тайылбырлаар ажылдар ам-даа үргүзүлүп турар. Ол ажылды чорудар агитаторларын сургаалдагы хуралдарын эрттирген. Пленумун материалдарын Партия чырымын кылып чеккиниң өөренип турар.

Көдээ ажыл-иштин хөгжүдөр талазы-биле чээ хемчеглер улустун болгаш күрүнениң нийти өргө-ажыктарына дугуй турар дээрлиг чон ханымы-биле билип, политиктиг болгаш күш-ажылчы

БУРУНГААР БАЗЫМНАР

маа-биле 513 литр сүтү саап алган. Санжылар аразында хей сүт дээш чырыштың бирги черинде Е. Иванова чоруп турар. Ол бодунга быгылган чээрби инеңиң бирээзинден-не 545 литр сүтү сагган.

Хойжу Салчак Базар — бо чылын чүгө «Коммунизмге орук» колхозта эвес, харын районда эки түңнелдиг болган. Оң 385 хою төрөөн болгаш 401 хураганны камгалап алган. Хур чыл ашкан хойнуң ийстеп турары кайгамчык эки. Эш Базар чээ төрөөн хойларын болгаш чаш хураганнарын эки азырап турар.

«Тилдег» колхозта хей кадарымы Чедик-оол Аваасты СЭКП ТК-нын Пленумунун материалдары-биле танышкан, мынчаар чыгылаан:

— Мал ажылы — бистин колхозуңуңуң ажыл-иштинин кол алыры. Оң иштинде хей ажылчы хөгжүдүрүлүп турар. Бүгү-ле ар-галары бисте бар. Ол дугайын эки ажылды хойжуларын дуржула-

ам бадтыкпал турар. Мынчангаш хамык ужуз ажылды чүгө эки организастарында. Оң ырай курлавырларын ажылдап турарымыс багай. Эрткен чылын хей өстүрениң планын үстүбүс. Мен бодум ам төрөөн 116 хоюмдан 116 хураганны камгалап алдым. Көдээ ажыл-иштин улам ырай хөгжүдөр хемчеглерге хуула күш-ажылчы салымшынынмы өстүрер мен.

Районда муракчы кижилерин хуула шак ыңдыг үлгер-чирээ бүтү колхозчуларга эки салдарын чедирип турары өөрүнүгү. «Тилдег» колхозтун саанчылары бирги кварталда күрүнөгө 27 тонна сүтү саар тургаш, 97,3 тонна сүтү сагган, азы ооналдын үш катан ажыр күөстөкөн. Ук артель күрүнөгө эт саарын 308 хуу күөстөкөн.

Бирги кварталда районун көдээ ажыл-иштинин хемчеглерин нийти чедикшиңири база эки болган: күрүнөгө эт саарын 282,1 хуу, эт саарын

жуланы непередип турарымыс кошкан.

Районун бойдус байдалы харан ажылы сайзырадырынга таарымчалыг. Ол хиреңиле-ле «Тилдег» колхоз хаван ажылын шуут ууткап алган турары канчап-даа шың эвес. Ол дугайын СЭКП райкомун болгаш райкомун база ук колхозтун коммунисттерини хуралы буруу шаап көргөш, колхозка хаван ажылын катан хөгжүдөрүн чыгуулазын айткан.

Малдын чаш төлүн хулаң алып болгаш доруктур кампаан «Кызыл туз», «Бурунгаар» колхозтарда четпес чоруп турар. Ол ажыл-агыйлар мал оодашкынынга багай белеткедиг ужурашкан, алган хей чаш малдан когарааннар.

Малдын уксазын экижилер, тарып боозадылганы, эдержилерини организастар ажылдарда четпестер бар. Чамдык колхозтарда төрүүр кыс малдын хуула хулаң эвеш. Илалың «Кызыл туз» колхозта бода малдын 24-ле хуу-кыс болуп турар.

Малчынарын чуртталга-амыдырал, культура, хандырылга ай-тырылганын чөгүрү кичээлгеңи салыр ужурулгус. Бо талазы-биле Ленин атыг колхозтун баштаар чери болгаш партия организастары дээр ажылдап турар. Четпестерин чылдагы дугайында боттут хемчеглерин ап турар бис.

Часкы хову ажылдары бистин районга чокку хуңнерде ателер. Мынчаарга «Ленин орук», «Совет Тыва», «Кызыл туз» колхозтарда тракторлар септелгези кончуг хожудан. «Сельхозтехника» район салбыры колхозтарын теннказын септеп бээрин сааладып турар.

Көдээ ажыл-иштин улам ырай хөгжүдөр талазы-биле сонгарлаттынмас хемчеглер партия организастарынын организастыг, политиктиг, ажыл-агыйы болгаш идеолоттуг ажылдарын үндөңиле экижилерин негеп турар. Районун партия организастары СЭКП ТК-нын март Пленумунун шийтирлерин амыдыралга боттандырал талазы-биле боттут ажылдарын улам күтүлдирер.

Н. ОЧУР-ОЛ,
СЭКП-ниң Каа-Хем райкомунун секретары.

ТУДУГЖУНУҢ МЕРГЕЖИЛИ

«Чадана көдээ тудугжун» Чыраа-Бажы участогунун тудугжулары ийи-ийи аал ишти чурттаар 10 бажынарын, эл-саткы болгаш участог эмпелгезинин тудугуларын бо чылын доозар деп хулаңгөңгөн. Тудугжулар хулаңгезин күөстөдөр дээш шудуру ажылдап турарлар. Тудугжу, бызанды деп бо хуулуң сестер-биле бистин суруувус тулуш холбаалыг. Чыл кедери тулуш-на бистин суруувус сайырап, чээ-чээ тудугулар, кудумчулар нежешип ораны өөрүнүгү. Ол дээрге тудугжуларын ажылчы чонга күш-ажылчы белед-дир.

Монгуш Чойган Чыраа-Бажынын хоочун тудугжуларынын бирээзи. Ол чылда, бирээзи 18 чыл улаштыр холдап салбаан, сүтүрээ оон киришпээ тудугулар ховар. Чокта чээ М. Чойган бодунун эш-өөрү-биле калы база бир чаа бажынын чурттакчыларга хулаңдип берген.

Тудугжун май 1-ге чедир база бир ийи аал ишти чурттаар бажынын тулуш доозар деп хулаңгөңгөн ажылдап турарлар.

Чурукта: Монгуш Чойган.
Н. ШАНГЫР-ОЛ.
Фото Ч. СЕДАЖЫНЫ.

ЧУТКУАЛ ТУРДА...

Хову-Аксынын тудуунда коммунист күш-ажылчы дээш демисе-жип турар Иргит Монгениң бригаданын муракчы тудугжуларын бирээзи Н. Хуна-оол-биле таныша берди. Чолдаскылар, тырып мага-боттут, өскө өөрүндө онза ылаалыр чүрөк чок, чамык хураң арынның эр болу. Бажын орунун бетовун кудар опалауба кылып, чай-чос чок ажылдаан турда чедер бис.

Кара чажындан тура ойнал-хөгөп өскөн чери Хенгерденгир ырак эвес Хову-Аксынын илчан чаа ахыттын турган бүдүрүлгезинде ажылдары-биле халкан. Баштай ол дагы болуп ажылдап кирген. 1957 чылдың майда, күш-ажылга кызымаа көргүзө берген анык комсомолчуну тудугже шилчиктеп. Чаа соодулга тулуунга Валерий Кунгазын дурдугуларын тудугжуларын коммунист күш-ажыл бригаданы оон тудугжу амыдыралынын өтөз болган. Анык тудугжуга башкы кылдыр коллективтин мынчаарда-ла шолбоны—Тыва АССР-нин алдары тудугжун Иргит Шокут бажыла-тырса. Дуржулгалыг тудугжунун бисте сепкилдиг, сагын човангыр чыгы-сөзүгүн түңнелде Натпит-оол 3 ай ажыл үе эрткенде 2-ги разрядтын дашчымы болу берген. 6 аягы чыл эрте берген. Ам ол дашчы, бызандың 4-кү разрядтыг мергежи-лин чедип алган, анык тудугжуларын ажылга өөрөдип турар. Бо нарын болгаш харысалгалыг ажылды өөренип алыр дээш, бодунуң таларышкан бергелерин ол болгаш чок-ла сактып келдирер. Дашчылап өөренип алган дээрлик, № 2 вентиляция тудуунга сонгалат аразын тапты-ла бир метр чедир бе-

Баштайгы гектарлар аңдартынган

Чылыг хуңнерде харын эрэниң бидиртпейн барган. Шөдөр тараа-жылынын мурунуга чээ, четпир өл-шымтыг артып калган. Хөрүндө мөңгөңнелгениң өл-шымтыг чырбес дээш далажыры-ла дээр болур. Мынчангаш бистин «Кек-Тей» совхозтун механизаторлары апрель 11-де, хары баштай ашты берген участоктарже боттарынын машиналарын шөпөп кирипкенер.

Кукурузадо В. Абрамов, анык тракторист С. Орешков, дуржулгалыг тараажи Н. Парпун болгаш эрес-омак С. Широков олар 1965 чылда совхозка эң баштай-ла аңдарылганы, илтирткенин эгелзөөнөр. Бо эштер СЭКП ТК-нын март Пленумунун салган сорулгаларын хандыр билип, чаксы хову ажылчыга бүрүн белеткедиг кирип, чеди чылдың сөөлүгү чылында эки ажылдар дээш, боттарынга быгылган техниказын аажок эки септээр. Партия биле чазыгын көдээ ажыл-иштин хөгжүдөр талазы-биле улуз сагын салымшынынга олар боттарынын күш-ажылы-биле, хулаңгөңгөн хөрөңгө ак сепкилдиг бодуру-биле харылап турарлар.

Эш Абрамов 1964 чылда кукурузанын, бедик дүжүдүн алганы дээш «Эң дээр кукурузачы» деп демдекти болгаш ВЛКСМ обкомунун хуңдүлел

бизиниң шөдө үнеринин мырнай муруну чарында алган. Мынчаарга ам үеде бо эштерде тараажыңың боттут хей-ады кирген. Чыкээ, Абрамов биле Орешков «МТЗ-50» деп тракторлар-биле ийи хуңде он-он гектарын аңдарып, доктааткан норманы дыка ажыр күөстөкөнөр. Оларнын ажылчынын шынары эки.

— Ам хову турлаанга чурттааш, бедик темпиги ажылдар херек — деп, механизаторлар чыгылаштып турар. Хөрүңүң ажылдап кылыр өй келген болгаш тракторлары өлгөдиг ажылдар дээрлик элдер ам бузуредиг апарганнар.

Бо чылдың чынында Кек-Тейнин механизаторлары улуг ажылды кылыр. Ажыл планында көрдүңгениң боттут алгыра, 6 муңга кызыла-тасты, 2000 га чинге-тарааны, 800 га кукурузаны, 260 га чакгыс чылдыг үнүштерин, 75 га бачык-кузурларын, шууту 9159 ганы тырып. Дүжүт дугайын шыгын болгаш чыгыр чоруп. Бистин бүтү тарыла-мыс сугат чок черде болтай. Кызыл-тастың та бурузундун 9,3 центнер, чинге-тарааның 8 центнер дүжүдүн алыр деп планнаан. Тараанын нийти чыныла 71800 центнер болур, оортан 20 муң центнер күрүнөгө чыгып хулаңгөңгөн бис. Тарылаңың планын күөстөдирген

совхозта 3500 гектар белең чер четпестерин чыны уур аңдар ужура таварышкан чорук чиккеке алган трактор бүрүзүңе 300 га хире чымчак аңдарылга оонажыр кылдыр тракторларын ажылын аартаткан. Ол хире хемчегдиг ажыл 25—30 хуңден эвөш эвес хуулаа күөстөдирер негеп турар. Иңдыг болганда, агрохемиктиг хуулааларда ажылды доозар дээш тракторлар чакгыс шакта-даа айна турушкун чокка ажылдар ужурулгус. Бистин механизаторларымыстың кол нуруузу чаксы хову ажылчынын өй-шанада чорудары-биле боттарынын машиналарын бүрүн дашчымы байдалга кирир дээш кончуг сагын салганнар.

Частың баштайгы хайгыч чыла-рыңдык үлгери-биле совхозтук шөдөдө тракторлар хуң бүрү неже-жип кээп турар. Ам тараа дээш демисе совхозтун бригадаларын чокка шөдөдө хуң бүрү калбарып турар. Бригада буруу культурулар аайы-биле планын болгаш оларны тарып участоктарын тодарып алган. Бирги бригаданын турлаанда төдөдөлүгүлүг турутуңган чуртта-ла бажыңдырлыг, столовалыг болуп, ховуңуң ажыл-ишчилери боттарынын бажыңдырлыг дора эвес чурттап болур апарган.

Чылды эки эгелзөөнөр

Коммунист күш-ажылчы деп бедик ат дээш демиселге элзегч мастери Капитолина Емельянова Усвога уурткан бригада база кир-мип турар.

Кандыг-даа бүдүрүлгениң ажылы нийти буудуруп үндүргөн продукцизынын хемчээлиңден аңгыда, харын оң шынарлыг буудуруп үндүргөн продукцизын хамзаарыңар. Мынчангаш бир дугарында продукцизын буудуруп үндүрүп турар ажылчыларнын хуула, нийти харысалгалыг болурунга шыңгыг негелден салып, савды черлеринче чорударынын бетинде хлестик шынар байдалынын контролун тургускан.

Ам завод хлестик ассортиментин көздөдүп, 20 аңгы аңгы-буру булчуңалар аймаан буудуруп үндүрүп турар апарган. Бичин чаштарга читтиңир болгаш амдангыг, хей чээ хевиринг булчуңаларын үндүрүп эгелзеп. Эрткен 1964 чылда аңгы-буру деңзиги булчуңалар аймаан чакгыс бригада 1 тонна 200

нилограммы кылып турган болза, ам аңаа бир бригаданың немей четмезин болгаш аңгы үеде 2 тонна 500 кг чедир аңгы-буру булчуңа аймаан буудуруп турар. Күш-ажылчы аймак чейин чейин, арыг-шөдөңнү талазы-биле заводта элзеп хемчеглерин ап чоруткан. Оң ханаларын чугайлаан, озап-ыңдап болдурбаскы дугайында көргүзүгүлүг планнааттарын дегенди, аныкчы-нарын аразына инструмента-ты хуң буруда чорудар деп турар.

Канзан далганын суг-биле хову-дугуларда өй-тал концентраттыг сугга элзидирген дус херек болгай. Дусту сугга элзидирген, оон ырай буудуруңе черинче дамчыдарга тус-

най херексел ажылдап турган. Сөөлү үеде оң четпестерин илээр-не: сугга элзидирген дус концентрат болбас болгаш савага хир-чам боражыр, антисанитарлыг апарган.

Ам оң орунуга дусту сугга хову-дугуларда, чаа тускый механизастаттынган херекселди кылгаш, амылгалга чевең чаа кириген. Ону кылырынга слесарьлар Ф. Пашинин, А. Ступин ийкейлиг киришкенер.

Ажынды белеттээр эң-не нарын болгаш мергежилдиг күш-ажылды негээр. Ол анык механизастаттын-маан болза, ону канчаар белеттээ-

Рабкооп баштаар черинге дааскан

Чокта чаа Танды районда Эле-ге рабкооптун хуучу кежигү-неринин төлөөлөр хуралы болуп эр-ткен. Ук хуралга рабкооп баштаар черинин 1964 чылда ажылынын дугайында өтөт болган.

Рабкооп баштаар чери совхозтун ажылчыларын, тускый өртемчилерин, малчыларын болгаш чуртта-кчы чонун аш-чөм, үлөтүр-бараан-нары-биле хандыраарың эртен чыл-дардан элзеп экижиктен. 1964 чылда үрүмтөт саар бараан саа-рылаңынын планын 103 хуу, хей-ниити чевеңиле черинин планын 120 хуу күөстөкөн.

Устуңе кылдыңган ажылдар-биле чергелештир «Элегес» рабкооп баш-таар черинин даргалы турган эш П. Колпоовтун талазында совет савыгын культурулар бедилерин, чонун өргөжөтүп турар бараан-нары хандыраарың четпес организаста-лын төлөөлөр Г. Балабанов, Г. Зе-ров болгаш өскөдөр-да шыгыг шүтүмчүлөң. Өтөттүг үнүн дур-гузуңа кооперацияга хуучу кежигү-нер кирип алырыңа кичээл-тейин кошкаткан. Оң түңнелде

хуучу кежигүнер кирип алыры-нын ооналганын чүтө 36 хуу, кежигү-нү дашчынын чымылазын 50 хуу күөстөкөн.

Чурттакчы чонун ортуңа кооперациянын массалыг ажылын ба-гай чоруткан.

1964 чылдың январь 1-де турган 4545 рубль түңнүг дугаал-дарын кырынга эртен чылын 4050 рубльдин өрө-самыгдалы не-мешкен. Сава аймаанын магазинге эжылдап турган В. Бертегина 4 ай иштинде ажылдаан, 785 рубль-тин, автолавка эргелешкен турган В. Пушин—488 рубльдин, Казь магазинине ажылдап турган Маны-Хая—967 рубльдин самчыла-лын кылганнар.

1964 чылда кирип алза чогуу 27700 рубльдин орулгазын чүтө 15587 рубльге күөстөкөн. Рабкооп-тун баштаар черинин, оон бухгал-терлер аппаратынын талазында чамык саткан барааннарга хымыла-дын четпес тургусканын чамдык кижилер ажылдап, чөөлөгө алган барааннарын өртөөн чогуур өйүңе төлөвөс чорутар массалыг

болуп турар апарган. Партия болгаш Совет чазак ажылчы чоннарга улуг чигеделерин көргүзүп турда, ону өскөз ажылгай бээр чорукту шуут боддурбас ужурулгус.

Совхоз төвүнде магазинерин ажылдаар шагын шын эвес тургус-канын санал бергениң чиди-биле шүтүмчүлөң. Дүште 13 шактан 14 шакка чедир, база понеселдик хуң-де чакгыс-даа ашкы магазин тур-бас, шууту дашылап турар чорук-ту дары өде тургузарын негээр.

Хей-ниити чевеңиле черлерин арыг-шөдөр байдалы багай, кы-лып турар черинерин шынары ку-ду, тыва национал черинерин шү-кылбас, чевеңи өртөөн шын эвес тургузуп турар фактылар бар. Ол шыкшан совет савыгын культу-рын сагылаң турарын буруу шап-кан. 1964 чылда бараан сас-рылаңынын планынын 30 аңгы хуууун арагалар саткан күөстөкенин шын өдө дамсаан.

Хуучу кежигүнеринин төлөөлөр хуралы четпестерин дарыг чылда-рын рабкооп баштаар черинге дааскан.

Н. ШЫРЫПЧЫН.

Белорус партизан кыстың эрес-маадырлыг чорун

1943 чылда Минсктин чогуунга хөдөлүп чоруп турган тускай разведка бөлүмүн командирине Москвадан мындай дөңгү радиограмма келген: «Лондон радионун дыңдамы-биле алырга, Минские импери комиссары Кубени өзүргөн болуп турар. Боттүгү чүгөтө ол дүгүп турар бе, хыяп көрүр. Ону ким күсөткөн-дир».

★ ★

дир өрүнгө шуут кирер төлөдө, чүгөтө мындай таварыла хөдөп турган. Уззаанда мындай таварыла болган-даа ычма.

Ол үдө Дима акыйнын (майор Федоровтун) отрядынын партизаны Мария Борисовна Осипова белорус улустун ханын алуручту дайымы импери комиссары Кубени улустун эжөн алычтыларынын өлүр деп шынтык доктаалы күсөдүр оналга-была Минские чедип келген. Мария Борисовна идегиди совет кижилерин тын алырын агаала. Удааанда М. Б. Осипова Е. Г. Мазаник-биле ужурашкан.

Оон соонда Елена гитлержилерин ортузунга бузурелди чедип алып сорулга-биле орадажышкынын кылган. Оон эвилени, ажыга кы-ымаа болган чүгүдүгү гестапочуларын кичээтенин бодунче хандыган. Чогуур хынаады чоруткан соонда, Еленаны Вильгельм Кубенин бажын аштакчызына томулган.

— Ол бужар-чүдөк фашисти көргө беэни чиритим. Гитлерин божинки кижини шындык алуручту чоруткан камгаал турган чүгө—деп, Елена Григорьевна сактып чугаалап олтурар.

Аажок айыл турда-ла, Елена чоруту часты минаны сумкажыгыш-ка сун алган, ону импери комиссарынын удуур өрөөнигө эжелеген. Дежурный офицер өрөөндө үн бээр аразыда Елена минаны Кубенин сыртынын алаанга сун каан. Дүңкенин 12 шапта алуручту агаарже чаштай берген. Чызылдырышкы фашистерин дүвүрелди, айызыраткан. Ыччалза-даа Елена хоорайнын

ырак кыдымчыте чоруй барган болган алаа манап чыткан партизаныарга каттышкан.

Елена Мазаниктин эрес-маадырлыг чорутуун дугайында мездэ бугу делегейге тараан. Чөптүгү эжөн негари-нин ол чоруй гитлериди Германияны ахар тилдегеге бугурелди узам күсөлдүргөн.

Ам, кажин бо одуртуларын бижип турар, үеисте, бодун болган биче сеткилдиг хөдөжөн кижини ол кире эрес-маадырлыг болган дидим, ааангыр турган дээринге бузурелди берге болду. Дайын чыдары болган чурттап, көрүп эрттирген бугу чүгө ханы уржукту артырын каан. Бажынын көгөре берген дугу, кал-ба хаваанда ыскытталы берген диг-лери хей чүдүлдерин дугайын чуга-лап болуп ийик. А минаны тужула-ган чоран холдары!

Елена Григорьевна дайын сөөдүндө белорусиянын бажы институтун өөренип дооскан. Оон соонда ол үр үдө библиотеккага ачылган келген, а ам пенсиде. Ыччалза-даа Е. Г. Мазаник ажы-шты бугурбусаан. Ала-чурттуу Улут дайыннын төгү музейинге ону аскерсөөдө, а чоңун мурунуга улустар аразына табынган болган найырал дээш лектор болган чүгүдүгү пропагандаст болуп, ажаалдан чоруп турарын бо-ла көрүп болур. Уругарга ол ынак болган оланы дайгаарал, оланын селгүүс-тешкенин организастан турар.

Мария Борисовна Осипова база чурттап чорутар. Олар ийилеэн—Совет Эвилелинин Маадырлары, идеп-кейлиг хей-ниитчилер.

Н. ОРИШУК.
Минск хоорай.

ВДР-ниң Национал хуралынын кыйгыры

ХАНОЙ. (СЭТА). Вьетнамның информация агентствениң дачычыл турары-биле алырга, Вьетна-Демократтыг Республиканың Национал Хуралы 1965 чылдың апрельдин 8-тен 10-га чедир Ханойга болуп эркен бодунуң сессиясына делегейниң янзы-буру чурттарынын национал хуралдарына кыйгырыгын хулаан алган. Кыйгырыгга чугаалап турары болза:

ВДР-ниң Национал Хуралы америк империалисттерин агрессии политиказын шиптирени-биле буруу шаап, Вьетнамда болган нанти-биле Мурнуу-Чөөн Азияда амгы

дүшкүрдүгү байдалдың кол болган дорт чыдааганы чогу-на ол политика деп онзаап демдегелер тур. Америк империалисттерин өскүдүп ундуртени дайынның калбары-ның айымал чыдаалары-биле база вьетнам улустун кол-кол национал эрелерин хулаан көөрүнүгү болган боттаптарынның үндениниг Вьетнамага тайбынны каптап тургузары-биле ВДР-ниң казанын туржуру республиканың Национал Хуралы чыгыс эл-сеткил-биле чүдүдүгү деп көрүп тур. Ол турштунд утказы чүдө дээрже Вьетнам талазы-биле 1954 чылдың Женев дугуржулгаларын

сагыры болган ол дугуржулгаларын кол-кол чүдүлдерин шип күсөдүр болуп турар.

АКШ-тың казаа бодунуң шериглерин, шериг персоналды, а ол ышкаш боо-чепсөөн, ок-чепсөөн, бугу-де хевирин шериг материалдарын Мурнуу Вьетнамдан ундуртуп чорудар, ында шериг базаларын узуткар, муруну-вьетнам казак-биле бодунуң шериг эвилени дугу-рер, Согуу Вьетнамага удуз бугу дайын чорудулгаларын соксадыр, Вьетнам Демократтыг Республиканын деиска-рынче болган тускай до-гунаашкыныч семээш киннерин бугу актыларын чок кыл-ыр журулут.

Устүндө айттыгын туруш вьетнам айтырын аялап шиптирээриниң үнденин болуп турар. Ол үнденин хулаан көргөн турда чүгө мичан вьетнам айтырын аялап шиптирээриниң таарымчалыг байдалдары тургустунуп болуп болган чүгө мичан Вьетнам талазы-биле 1954 чылдың Женев чөвүлө хуралы хевир-дигер чөвүлө хуралын чымы-дыр дугайында айтыргы чуга-лажып болуп деп, кыйгырыгга онза-лап демдегелер турар.

Устүндө айттыгын байдалдык болган ВДР-ниң Национал Хура-

лының, казанын база чоңунуң тур-жунуң дугайын бугу чурттарын де-путаттарына болган чоңунуң бугу бөлүктөрине дүргөн база болдунар-ла аргалар-биле илеткээрин өске чурттарын национал хуралдарына Вьетнам Демократтыг Республиканың Национал Хуралы саналап тур-рар. Америк империалисттериниң дө-дө-бужар агрессии бодалдарын киж-би бугу-биле алырга болган бистид чөптүгү туржуу-усту шиптир-лери дөңгө дээш чогуур хевирлер-ин алырга, ол-ла үдө Мурнуу Вьетнамада агрессияны доп-дораан соксадыр, Вьетнам Демократтыг Республиккага агаардан база далай-дан халлаашкыны, бугу-де өн-чүк-чөптүгүлү чорутарын чок кыл-ырын АКШ-тың казанын шиптир-ли-биле негээрине ол эржегек чу-гула болуп турар.

ВДР-ниң Национал Хуралы бугу вьетнам улустун өмүкүзүндө өске чурттарын национал хуралдарын оларын бугу үеисте дөңгө чети-тиргенин илетерген болган америк империалисттериниң ханын холу адир турттарына база Инди-ки-датка, Мурнуу-Чөөн Азияга болган бугу делегейге тайбынны камгаала-рына оларын чөптүгү үнү дулаалар деп болуп турар.

АГААР ДЭЭРБЕЧИЛЕРИ

НЬО-ПОРК. (СЭТА). ЮПИ аген-тиледин корреспондентиниң Сай-гондан дыңнап турары-биле алырга, америк реактивтиг самолёт-тары Вьетнам Демократтыг Республи-канын деиска-рынче база бир хал-даашкыны кылган.

ЮПИ-ниң дыңнадында айтп

турары болза: реактивтиг хыдыкты-бомбардировщиктерин өске бөдү-гондан дыңнап турары-биле алырга, америк реактивтиг самолёт-тары Вьетнам Демократтыг Республи-канын деиска-рынче база бир хал-даашкыны кылган.

Немелде күштерин чорудуп турар

НЬО-ПОРК. (СЭТА). АКШ-тың далай чалаг шериниң сая талазы-биле дөңгө батальон-корпусу апрель 14-те Мурнуу Вьетнамада америк база — Да-Нанг дугуртунун эгелзэн. Америк агентствелериниң дыңнадында алырга, ол хун 1400 хире далай чалаг шериглери келген.

Да-Нанг базада келген далай чалаг шериниң дөңгө батальонна-рында шиптирени-биле сес муз ажыг кижин болуп турар. АП агентствел-дин айтп турары-биле алырга, чала келген хектерин Гуз хоорайда аз-родорону дүргөн болган 36 кижини багылаан.

Патриоттарның нүмү

ПАРИЖ. (СЭТА). Чоокта чаа муруну-вьетнам партизаннар шаа-ла казынң найыскалы тур-а Гуз-биле Куанг Чи хоорайнын аразында орукту дугаар шөйдүгөн Куанг Чи можда ийи-көдө суурун ээлеп алган.

Оон аңгыда Мурнуу Вьетнамын патриот күштери ол-ла можау шаа-жыдыкчыларын шериглерине чаа аштырышкыны таварыштыр-ган. Партизаннар минимст-биле 47 кижини өлүргөн болган 36 кижини багылаан.

ПАРТИЗАННАРНЫҢ ЧАА ТИЛЕЛГЕЗИ

НЬО-ПОРК. (СЭТА). Чоокта чаа Мурнуу Вьетнамын партизаннары сая талазы-биле үш каптап ажыг күштүгү болган бронетранспортер-ларга детиктен чала шериглерже халлаашкы кылган. АП агентствел-дин дыңнадында алырга, Куанг Чи биле Тхьен Тхьен можуларын аразында кызыгаарга болган ол тул-чуушкунга шаа-жыдыкчылар 6 кижин өлүртүп база 41 кижини ба-гылаптыр когараан. Партизаннар дайынның 2 бронетранспортерларын узуткан чок кылган.

Каранас. Амгылар чурттаары-ның өртөк-үнеиниң аартап турары-на дуураанышкыны чыс-каалары Венесуэланын найыска-лыгга болгулаан. Чүгө ян-варыда беэни чөм продуктуларга өртөктер барык 20 хуу аартаан. Нельсон Рокфеллер хамаржыр компанияларын бирээш 120 муз литр сүтү Маракайба хөлче текени билдире берген, ол үдө уаус чоңу килеңгешин хаара туткан.

СЭТА-нын фотохрониказы.

Кызылчылар ынчаар дайылдашып турган

Ала-чурттуу Улут дайынны эгелеп турда, СССР-ниң казанын Павел Афанасьевич Андреев Тыва Арат Республикага чурттап турган. Маана оон чаш чылдары өрткен, Кызылга школа дооскан, дараазында бажы училищенин-ге өөрени берген. Анык бажы хостуг шактарын училищеге ту-ра-ла чөп ажылап чачыга берген — Кузурта бажымынга турган шип артистериниң бөлү-мүнө өөренип турган.

Гитлерин дайынның Совет Эвилелин оор бугу-биле халлаа-нын орус, тыва оолдар, кыстар өөрү-биле ол Кызылдың паркы-гына дыңнаан. Павел бодунуң эжи Михаил Сиротин-биле кады ол-ла дораан совет элчил чери-нин бажымынче чоруткан. Орук ара оларга кезек оолдар база каттыжа берген. Аңаа чөдө бер-ген, фронтже чорударын дилеп, бизиринишкн бижилгезен.

Каш хонганда Тывага чурттап турган совет хамаатыларынан намы четкенер шериг өөредиле-ниге хаара туттуган турган. Кызылдың оолдары:

— Эки-дир оо! Кедиринишкн-ге чедир үнү чөп ажылап, бот-тарымысты илгү тулчушкуннарга бөлөктөп алырга таарымчалыг болуп тур — дидип турганнар. Хүннөр дыка бажы аларган: ажыдашсаан, шериг өөредиле-гизин эрттирер. Боозалгага, дай-нын чөпсөккө чачыгып, шер-иг устарыны өөренип, та-нымы албын эрттирип турган-нар, сөөдүндө бажы шериг илж-кеп беэни көстүп келген.

Урде манаан хүнү келген — кызылчылар оолдарын дайынче чыгып үлөп чорутканнар. Каш чоруткан өөрү-биле казы Ан-дреев Новосибирский минимст училищениг кирген. Орта өөредиле көчүгү кыска болган. Каш-

ла ай болганда анык лейтенант минимст батареыныга чөдө бер-ген болган ол оон найыралдыг бүдөсинин хулауду кижини апарган.

Кызыл чурттуу офицер Андре-евтин дайын шөү-биде өрткен оруу узун болган берге. Боду-нун офицер ол узун оруун Ва-динин фронтунга турган, Ва-дин хемин кечер дээш тулчууш-кундан эгелзэн. Алды дайынчы ланналың эдилектиң, алды ка-тап балыгданганын дугайында хөдөөдө тускай доора демдектер-лит — ол бугу оон дайынчы ал-дар-хавылазын бадыткап турар.

...Иччан олар Смоленск уунга дайылдажып турган. Гомель хо-орайдан ырак эвексе Андреевтин батареы чажыт чөдө туруп-кан, дайынны хаме боолуп тур-ган. Сержант Москаленко-биле кады офицер Андреев бичин арыг кыдында тейжиге беэни хон-на берген, оон харап турганнар. Оон 2—3 км хире-ле чөдө не-мечтер ол-бо мапшакан, чогуу атып-лаа дыка белеткенген тур-ганын командир көрө тыртп каан. Ол өйдө батареа чогуунга совет танк көзү турупкан.

«Т-34»-түгү моторун өжүрүпкөш, башында танкист-лейтенант ча-кылал келген. Андреев оон ча-кылга чөдө хонна берген, ийилзэн көчүгү дүргөн демги фашист үгөр-боону эжелеп алырын сү-мелзэн. Танкист чөпсөөрөшкен. Каш-ла секунда болганда, бистин танкысы аяны эрткеш, кара суну хевиртен кече халды бер-ген. Немечтер боозун оқтап бе-ни чал алымаан, хевиртен бол-ган халлаашкына мөгүдзөн фашистер дээш ийил болтулаан-нар. Андреев танкынын башы-а-зын унуп келген, демги дай-нынын каппаш барган үгөр-боозунда барган. Ону олар дөк-көт хон болган. Павел ол боо-

ну билер турган, ынчанга 75 миллиметр аастыг ол чөпсөк-ти дээш дүргөн-не үштүп ал-ган. Танкист офицер алаа дуза-лажып эгелзэн. Олар демги боо-ну танкыга сөөртүп алган, ба-тарейаны турган черинче эеп келгенер.

Удааанда арыдан немец тап-кылар союп үнү эгелзэн. Дай-нын чөпсөөниң ужурун бил-лип ап четтирилген Андреев, куак өттүр адар болган өртөдир-ер октары ыгай салып, олар-нын-биле боолар деп шиптир-лзэн. Баштай бооларга, шок дүшкөн. Дараазында бооларда, чанынга чыгы хонна берген дай-ынчыларын өскөзөр чорудушкан, адып дүжүргөн. Ырак эвексе тургулаан оолдар: «Пантера» өр-төни берди!» дидип алгырыш-кан. Ша-ла ыччан бистин тан-кыларымыс атажаке кирипкен. Офицер бооланышкан турган...

Бодунуң дайынчы оруун доос-кан, коммунист бажы Андреев өскөн чурту — Тываынче эеп чачып келген. Бодунуң өг-бүлө-зи-биле Элегес-Аксынга школа-га көзү ачылган эгелзэн. Анык салгакчыларын кижиздерини хөдөөн хей чыл улаштыр ажылдашсаан хевир.

А. ЛЕПЕШКИН.

Неген тур бис

Комсомолчулар, аныктар каа-да мурунчы болуп, бугүдөгө үз-герин көргүзөр ужуруг дээрин бил-динтир. Ындык болбайн канчаар, чүгө дээрже анык кижилер улут күзөд, чүткүдүгү болбай. Чөөн-Хем-чик районда бистин «Искра» кол-хотэ комсомолчулар, аныктар хей. Оларын аразында мурунчы мези-натторлар, саянчылар, казачылар дээш ажыл-ишке калдып илпек-лиг кижилер чок дээр.

Аныктарын амызгалыгга спорттун ужу-дузанын чүчүн-биле дөңгө деп. Ыччалза-даа ол чу-гу-ла болган кол чүдү бистин аорте-де куу дөңгөдө тургустунган. Кынгын таарымчалыг чымыл чү-неринде хаа кезип алган. суур чо-гуунда тейлерге чүтүлүп, ырак эвес хемчээлдиг черлерге маргыл-лааларын эрттиргизген болза, кы-ма-лаа өөрүнүгү болуп турган ийи. Ыччалза-даа бистин аныктарымыс-тан чангыс-лаа кижин хааптап көр-бөз. Спорттун өске хевирлерин калдыгып дээрже, байдал база-ла чөгөткөн. Чангыс чөдө бөлүгө-

жип алган спортчу маргылдаа кы-лырын орнууга, олар хары-лаа арага-ларже хандыкшый берилээр.

Киноларга, лекция, бөдөллөргө көзү турар аныктар база эвээш. Бир эвес олар кузур болза кал-ды-лаа солун концертти бөлөктөш, фермаларга, хойжу бригадаларга көргүзүптер. Спортчу маргылаан эрттирип арга бар. Анык кижилер хей-ниитин хөдөөн чүгө мынд илпеклиг эвээш? Чүгө дээрже колхотэ комсомол организа-циязы аныктар ортузунга организа-тас-массалыг ажыл чорутпайн, чөдө аажок сула ачылган турар-дыр. Колхоттун комсомолчуларынын, аныктарынын чүчү кылмы, кан-дыг ачылган, дыңналыггазын кан-чаар эрттирип турарын ВЛКСМ райком сонуурган көрбөй, азы чөдөйбөй келген. Ыччанга ам аныктар, комсомолчулар илпеклиг билим, спорт ажилыг көргүрүн бистер, колхоттун улут пазмдыг кижилери кузур, неген тур бис.

М. ӨРГҮМЧҮ.

Чоруунар чогузун!

Студентинин шүлүктери

Куулар Сүтүг-оол—шүлүк бийирин чаа-ла эгелеп, шенеп, уран сөстүң «аман-чиденни» билгисеп чорутуу шүлүктү. Оң баштайгы шүлүктүрү школачы чыдагында-ла солундагы унут турган, сөзүрүдө «Гүл-Хем» чечен чогаал алымынагына көстүп келген.

Б. Сүтүг-оол Кызылда балкы институтунун II курсунда өрөнчү, шүлүк бийирин уламчылап турар. Студент шүлүктүнүн чаа шүлүктөрүн номчукуунун кичээнгейинге бараалдады.

ШЕМИ

Авайымнын азын деп дорукташтың,
Аргаларын, шынааларын кезип маңдап.
Дөргүн суунга шипп өйнап, балык туруп,
Дөсөл билбес биче чордуп, төрөң хемин.

Хуңуу бадыр өрчип дургаар кылаштааштың,
Күгүм төнүп, четкен чери тыпмас ийик мен.
Шору эр бооп, угаан-сөгөн кире бергеш,
Сөгү далай киргенини билчү алдым.

Соксаал билбес хеминин сөз агымчылан
Соругдалче коппап үнгөн. Чорум узак.
Октаргайын карайын халгелгеш,
Оттук сыдыс тегериксээр күзөлдөгү мен.

КУЖУМ НЕМЗЭР

Сөз-биле кезеде-ле калы болуп,
Сеткил-чүрөөм өөрүшкүзү кытыгып кээп,
Бодумга, сагышымга баам бүрү
Бодуң хевээр каттырмап көстүп чор сен.

Чаптып баткан Чааана хем унун каастаан
Яны-бүрү чечкертин аразыдан
Ынакшыдык кызыл чечен сөңсээримге,
Ынанч менче хулуурдун, Уттайн чор мен.

Чаагай күзөд, ынакшыдык ырлап бижан
Чаааларын дагы-дагыномчуп чор мен.
Ынакшылым ынанч денээр. Күжүм немээр,
Ынанштыгы ынаам сөзө бүтүрээр мен.

Унун орта чырыктыгы ГЭС тудар
Шанкын хемге ынакшылым дөмөйлөр мен.
Амдыраар, тынарыңа көчүг керек,
Агаарым дег, ынакшылым уелээр мен.

Солун делгелге

Чокта чаа Тоора-Хеминиң Күлтура бажыкына уруларын уран чуралдагынын район делгелгеде амантаткан.

Суурчун чураткычлары уруларын чураткычтарын сонургап көргөн Тоора-Хем болгаш Иа школарын чураткычлары В. Озгоров, К. Шырпал оларнын өөрнүкчилери солун ажалдарын көргүсөңер.

Көрүкчүлериң саналдарын өөрнөп тургаш, школачыларнын дээр-дээр чураткычтарын Америкада болуп деп турар уруларын уран чуралдагынын делгелгеде чураткыч билчү алыр.

О. СИРИН-ООЛ.

1965 чылда партия журналдары

СЭКП-ТК-нын журналдарын чамдык доктаамал номчукулары чагыламы бугун 1965 чылда бижилди албаан. Оларнын чамдыктары журналдарын чутас бирги чартык чылда чагыдып алган, эске-лери ыны-бүрү чылдагылар биле чагылган кылдарына шуут четтикпей барганар. Мынчанга ам мындыг айтыр-гыны хааа эвес салып тур-гулар боор-дур: «Партияная жизнь», «Агитатор», «Политическое самовоспитание» деп журналдарын кая, кай хире хуусаада чагып ал болуру, журналдарын утка-шынары кандыгы, партия организа-цияларын секретарына, про-пагандистерге, агитаторларга, марксисч-ленинчи теориянын, партия амдыралынын, про-пагандизин, агитациянын, де-легей амдыралынын айты-рыларынга харынын тыярын доктаамал дилеп чорутуу бүгү кижилерге ол журналдар кандыг дузаны чедирип болу-ру?

Солунун допчу чутууду бүгү айтырларга хары-лаар аржык. Мынчаа-да партия журналдарын утка-шынары кантасын ам, каян 1965 чылдын ийги чартында, массалык чагылган уе-инде допчу-биле чырылары эргежок чугула.

«Партия организационный секретарь болуп мен» «Партияная жизнь» журнал чок-ка организационный удуруту дымка берге болуп ийик деп шуут чугаалап кайыл. Бистик байдаларымыска ажылап болуп бүгү чүл-дерин журналдап ап тур-рар мен». Ленинградта ш Москвитин мычаар бижээ.

А база бир чагаа бо. «Мен коммунист эвес мен, мынчаа-даа «Партияная жизнь» журналды 1964 чылдан эге-лээш чыл бүрдө чагыдып ап

турар мен. Ону дымка кичээ-гейип номчуп турар мен. Журналдын дык хой номер-лери тайылбырга ажылаары-биле шыгып чорутуу мен. Журналдын материаллары то-ла болгаш шыгыч болуп тур-ры-биле таалайчы-дур деп, Москва автозаводун ажылчы-ны эш Ланцев бижээ.

СЭКП Төп Комитетинин ийи неделада бир улаа унер «Партияная жизнь» журналы Коммунист партиянын, Со-вет чазактын политиказын эң чугула айтырларын, пар-тия тургузууну өйү келген айтырларын чырылып, СЭКП Төп Комитетинин шиптирлерин дугайын ды-надып, ажыл-агый болгаш култура тургузуунун пар-тияны удурутулган, пар-тия организационный по-литикти болгаш организаци-онный ажыл-чорудалганын эң дуржулганын түнөп байдып, оларнын ажылында четпестер-ин шүгүмчүлөп турар. Партия ажылдакчызы, активчи болгаш коммунист бүрүз практиктик ажыл-чорудалгына, хун бү-рүнүк амдыралына бодун чепсегеп турар материалдар-ын журналдын арынарында тып ал болуру.

1965 чылдын ийги чартында журнал партия тургу-зууну айтырларын ажыл-дап кылырын жүстөдирер, партияны амдыралын де-ленин нормаларын дугайында, партия организационный кадрлар-биле ажылынын дуржулганын дугайында, партия ажылында хой-инти-чи эгелээшкенин хөгжүлде-нин, партияны удурутулган коллективти болуп чорутуу дугайында, демократтыг цент-рализм дугайында, чугаала-жып көрүшкүнерин хостуу-нун болгаш хелалашкынер-ин чангыс аай болурун дугайында, шүгүмчүлөдү бол-гаш бот-шүгүмчүлөдү хөгжү-

лер дугайында чүлдерин пар-лаар деп турар. Партияны де-мократияны боттандырар, пар-тияны амдыралга илдеп-дир кижиринче коммунист-тин хандар таласы-биле партия комитеттеринин, пар-тия эге болгаш чех организа-цияларын база партия ба-луктеринин ажылынын дур-жулганын бугу таласы-биле чырылар калбартып, партия организационный секре-тарларынга, партбюлеттер организационный дуза кыл-дыр консультациаларын бол-гаш материалдарын, айтыр-ларга харыларын, масса-ажылдакчыларын, партия амдыралын баштакчылары — ком-мунисттерин дугайында очер-терин ургучу парлаар деп тур-рар.

Акы-думка партияларын амдыралын болгаш ажыл-чорудалганын, коммунист болгаш ажылчы шимчээшкени-ни чангыс аян дээр олар-нын демселди журналдын арынарына доктаамал чы-рылар.

Тыванын пропагандистери болгаш агитаторлары СЭКП ТК-нын «Агитатор» деп жур-налын чагыдып алгаш, ботта-рын билгирин беделди, херекти материалдарын оор-там тып алылар. Коммуни-ст партиянын иштики болгаш даштыкы политиказын чугу-ла айтырларын, агитатор-луктеринин болгаш агита-торларын, агитпукчуларын болгаш култура-чырылыш-кын албан черлеринин ажыл-чорудалганын журнал чыры-дып, масса-политиктик ажыл-дын дуржулганын түнөп байдыр.

Журналдын номер бүрүзү-нү арынарына партиянын XXII съездинин шиптирле-рин, СЭКП-нин Программы-ны, Төп Комитеттин Плениу-марнын доктааларын тайыл-бырлаан чүлдерин парлап турар. Мораль дүрүмүнүн

болгаш чаа кижини кижиздер дугайында коммунист тур-гузушкуну чугула айты-рыларын таласы-биле ма-териалдарын лекторларга, агитаторларга болгаш бесед-чиктерге дузаламчы кылдыр парлап турар.

Улетпурун болгаш көдээ ажыл-агыйнын чартыкчыла-рын дуржулганын болгаш мурнакчы арга-метоаларын пропагандалап турар чүлдер-ин «Мурнакчы дуржула дугайында агитаторга» болгаш «Экономиканы шимчелер, ээле-башкыларга өрөн» деп эге-лер-биле ургучу парлаар. Бо материалдар агитаторларын тодаргай экономиканын би-лин-биле чепсегеп, коммуни-ст күш-ажыл дээр, чеди чыл плининин оналдаларын хуу-са бетинде күссээр дээр демселге оларга дузалап тур-рар.

Бо чылын журналга «Агита-торларын зоочный семина-рын» кийрген болгаш политик-ти агитациянын методика-нын таласы-биле консульта-цияларын база сүмелерин алаа берип турар.

Журнал делегей амдыра-лын айтырларын калбаа-биле чырылып, делегей байдал-ын допчуланын, социализм чурттарынын амдыралынын дугайында, коммунист бол-гаш ажылчын партияларын ам-жыл-чорудалганын дугайында чүлдерин парлап тур-рар. «Делегей чурунда» деп болукке тайылбыр шынарыг ыны-бүрү материалдарын кийрип турар.

Редакция агитаторлар дуга-йында очерктерин, атеистик темаларга материалдарын, со-вет кижини моральдык мөзү-шманынын дугайында чүл-дерин, совет чогаалчыларын чогаалдарында үзүндүлери ургучу парлаар бодоп тур-рар.

Бөлүмнөсө өөрчип турар, а ол ыкша марксисч-ленин-чи

чи теорияны бот-өөредилге-биле өөрчип турар кижилерге «Политикти бот-өөредилге» журнал мырнай эргежок чугу-ла. Бистик чуртувуста ком-мунизм тургузушкуну те-ориянын болгаш практика-зынын, социализмнин делегей системанын, амгы уе-чаада делегей коммунист, амжылчын болгаш национ-ал хосталгалыг шимчээшкенин эң чугула айтырларын чы-рыдып турар чүлдер болгаш материалдар журналдын арынарында кол черин ээлеп турар.

Чүлдерин, лекцияларын, консультациаларын, номчу-ларын айтырларынга хар-ыларын ургучу парлаар.

Политикти чырыдышкын-нын системанын пропаган-дистеринге болгаш дынак-чыларынга дузаламчы кылдыр материалдарын журналдын «Методикти сүмелер», «Эр-темин коммунисттин айты-рыларын», «Экономиканы би-лигери» — массаларга, «Марксисч-ленинчи филосо-фияны өөрчип турарларга», «Эстетика дугайында беседа-лар» болгаш эске-даа болу-ктерге улаа-дараалаштыр пар-лап турар.

Журнал политикти чыры-дышкынын методикаын болгаш дуржулганын калбаа-биле чырылар. «Политикти чырыдышкынын методика-зы болгаш дуржулганын», «Пропагандистин кийри», «Санаал-оналдарын солгула-ры» болгаш оон эске-даа доктаамал эгелери ол соруга-ларга бараан болуру.

Бо бүгү журналдага ча-гылган июндагы эгелээш 1965 чылдын төңчүлөдү чедир харылаанын болгаш «Союз-печаттыгы» бүгү салбырлар-га база парлаганын хой-ин-ти таралдыларына биж-ди-п ал болуру.

И. КРАВЧЕНКО.

ПЕНСИЯ ӨСКӨН

Бирги болгаш ийги бөлүктүн и-валиттеринге болгаш азыралык-чы-зын чидирген өт-бүлөлөргө бээр пенсиянын хемчээлин өстүрер дугайында доктаалды СССР-нин Президиуму эрктен чылдын декабрь 31-де хулаап алган. Ада-чурттуң Улут дайынына киржип чораш, бертик-бежел болуп аараан-варга болгаш дайын уезинде азыра-лыкчызын чидирген өт-бүлөлөргө пен-сия тыпсырынын хемчээлин өстүрер дээр ол болуру. Хамааты дайынга киржип чораш ивалиттер алаа ба-за хамаары. Бирги бөлүктүн и-валиттеринге алаа 50 рубль, ийги-нининге 35 рубль, ийги азыралдан аараанарга 30 рубль кылдыр өстү-рери көрдүнгөн. Бирги, ийги бөлүк-терин ивалиттерин пенсиянын хемчээли чаа чартык өзүгээр май 1-ден эгелеп, азыралыкчызын чидирген кижилерин пенсиянын өзүлдөз октябрьден эгелээр.

ОЛАР ОРУС ДЫЛ БАШКЫЛААР

Республиканың школаларына орус дыл башкылаар анык баш-кыларын Кызылда куруненин педа-гогика институту бо чылын доосту-руп үндүр. Төвү болгаш дыл факультетинин бешки курсуунун студенттери ам болуп мыналда-ларга күженишкенин белектерип эгелээр.

Орус дылды башкылаарына хал-башкан хой санын өөрделге ном-нарын, дузалап литератураларын номчуп, конспектилеп алыр дээр, студенттер кызыкмас ажалдап тур-рарын кааа-даа бо-ла көрүп болуру.

Бо чылын доозар студенттерин аразында бүгү чүгө соңургаалды, чуткулдуг кижилер кайы хой, Олар шүлүктөрүн, ырларын доктааткан.

С. ӨПЕШ-ООЛ.

«НАЙЫРАЛ»: Уругларга дириг-чуруктар 10, «Чай хилис эрте бер-ген» 11.30, 1.15, «Ынакшылым азы-биле» (1-ти, 2-ти сериялары) 3, 6, 9 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Уругларга дириг-чуруктар 9.30, «Чаага-төргөлөр чагы-рымчылары» 10.30, 1.30, «Рельстер аразы-биле» 3.15, 5.15, 7.15, 9.15 шактарда.

«ЕНПЕСИ»: «Чиди кызыл парустар» 2.40, «Эртен орууче хая керчү» 4.40, 6.40, 8.40 шактарда.

«ВОСТОК»: «Федина» 3.15, «Ынак азы ынак эвес бе» 5.20, 7.15, 9 шактарда.

СТРАХОВАНИЕ АЖЫЛЫНЫН ХӨЙ-НИИТИ КӨРҮЛДЕЗИ

(Төңчүзү. Эгези 3-кү арында).

радиоприемниктерин, тууду материал-дарын, олар чүлүдү, азы-чөм про-дуктарын болгаш эске-даа эдиле керекселдерин хамаатылар страхова-ниелелип ал болуру. Бажы эг-херек-селдин страхованине керезин олар-нын өртүнүн хемчээли-биле кандыг-даа түгө чарып болуру.

Чеди чылдын алды чылдарын дургузунда бистик республиканын эг-херексел камгалаткан хамаатыла-рынга страхованине эгилдешинге 460 мун рубльди төлөөн. Озал-он-дакка таварышкан, күш-ажыл кыл-дыр аргалын оскунган хамаатыларга болгаш страхованине керезлерин хуусааы доозулган хамаатыларга 158 мун рубльди төлөөн. Ийитинге-биле Тыва АССР-ге 6 чылдар дургу-зунда страхованине шугуму-биле 3 миллион 616 мун рубльди төлөөн.

Бойдустун чайгаар болуп үрөгдө-чи айылына удуу демсел чорудар соруга-биле баш бурунгаар чор-дур хемчегелерге сөөлү алды чыл-дарда бистик республикага 611.7 мун рубльди страхованине төлөвиринде чарыдаан. Ол акша-херекти-биле өрт деполарын, ветеринария пунк-туларын болгаш участоктарын тутку-лаан, тускай машиналарын садып ал-ган болгаш бөрүлөр өлүргөңерге шаңалдар кылдыр тыппып келген. Бистик республикада өрткө удуу ко-мандаларын өрткө удуу техниказы ам уеле колдуунда-ла страхованине төлөгелерин шилчидилерин күс-сели-биле садып алдыган.

Баш бурунгаар чоруттугун хем-чегелерин түнүлениде өрт өскүсүрү эвээжөөн, кандаашкын-биле болгаш бойдустун эске-даа чайгаар болуп айыылары-биле демселди чорудуп турар.

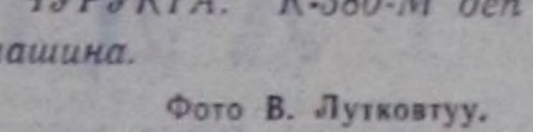
Колхозтарын болгаш кооперати-вой-ини организациаларын хер-егизинин ынааыла болгаш эки-ту-ра страхованине таласы-биле тө-лөгелерин 10 хуузу район бол-

Чокта чаа Кызыл хоорайын хеп чур черинге К-380-М деп, хепти чуур, кургадыр болгаш базар машинаны ажылап эгелээр.

Бир ээлчегде ол машина 380 кг хире хепти чуур. Ону үш ажилчын амылдадып турар. Бо чаа машинага чугудунган хеп хөлчок арыг болгаш крахмадатынган хевирлиг, базарына таарышкан болуру.

ЧУРУКТА: К-380-М деп машина.

Фото В. Лутковтуу.

Иркутский кооператив техникумунуң тыва өөредилге-консультация пунктузу

1965—1966 өөредилге чылында

Заочный салбырга студентилер хүлээп алырын чарлап тур

Бараан эртемниң салбырынга Пух салбырынга Бухгалтерия салбырынга

ӨӨРЕНИРИНИҢ ХУУСААЗЫ:

Долу эвес ортумак школы доосканнарга — 4 чыл,
Ортумак школы доосканнарга — 2 чыл.

Техникумга назы-хар барымдаалаан, долу эвес ортумак (чеди болгаш сес чыл) школын азы ортумак школы дооскаа, кире-рин экзаменин чедикшиинин дужаган, СССР-нин эр, херээжэн хамаатыларын хүлээп алыр.

Билдирешкенин апрель 1-ден август 1-ге чедир хүлээп алыр.

БИЛДИРИШКИНГЕ КОЖАР ЧҮҮЛДЕР:

а) долу эвес ортумак азы ортумак школы дооскаа эске-даа өөредилге черлерин дооскаа дугайында херечилер;
б) допчу наамдары;
в) № 286 форманың медицина шынылгазы;
г) 3х4 хемчээлдиг үш фото-чуруктар (берт чокка тырттырган);
д) ажилчын практиктик стажы бар кижилер бугурулганын азы албан черинин удурутуучуунун шыныткай күш-ажыл дептеринде ушта бижилдигени кожар.

КИРЕРДЕ ДАРААЗЫНД ЭКЗАМЕНЕРНИ ДУЖААР:

Бухгалтерия уеулуун болгаш совет сазыг планнашкынын тускай эртемнере:

а) долу эвес ортумак школы доосканнарга — чеди азы сес класскы хемчээли-биле орус-дыл (лигитант), математика (бижимел болгаш аас-биле);
б) ортумак школы доосканнарга орус дыл болгаш литература (сонинин), математика (аас-биле).

Кирерин экзаменин районнар экзаменин дужаар чопшар-гын удурутуучулар-биле чешээршенин (булгаар) дөрт улаа узулуп: май 3-тен 15-ке чедир, июль 1-ден 20-ке чедир, июль 1-ден 20-ге чедир, август 10-ке чедир, сентябрь 1-ден 20-ге чедир, октябрь 1-ден 20-ге чедир чорудар. Өөреникчилерин август 21-ден 31-ге чедир хүлээп алыр.

Бир эвес бир бөлүккө 8-тен эвээш эвес кижиз бар болза, хүлээп алырын экзаменин районнар тептеринге чорудуп болуру.

Заочный салбырга киреринин экзаменин дужаар чопшар-гын кижилерге ажалдап турар черинин айы-биле он хонукта шала-ны (өөредилге черинге ээри-биле орукка чораш болгаш чанар үезин, саямса) тыппыр болгаш ажал төлөвирин тыппыр.

ДОКУМЕНТИЛЕРИНЫҢ МЫНДЫГ АДРЕС-БИЛЕ ЧОРУДАР:

Кызыл хоорай, Шеткинни-Кравченко куудумчузу, № 30, өөредилге-консультация пунктузу.

Композитор-биле ужуражышкын

Чокта чаа Кызылдың көдээ ажыл-агый техникумунга тыва композитор-биле ужуражыкта кеежээ болган. Алаа музика уншпешкенин студентин Людмила Тропкина «Чечен биле Белекмаа» деп операнын утка-зын чугаалаанын сонда, ол-ла уншпешкени башкы Игорь Чуфаров операдан чамдык үзүндүлери фортепианога көчүгү болгаш студенттер Наташа Шойкан, Савар Карытан дуттэй аян хуусеткенер. Дараазында композитор Р. Кенденбил боду сөс ап, «Чечен биле Белекмаа» тургустунуп келгенин, моюн сонгаар ону театрга канчаар көргүзөр деп турарын тода чугаалап берген. Эң сөөлүндө киножурнал үндүргөн.

В. САТ.

Волейболистер маргылдаазы

Чокта чаа Кызылда башкы ин-ститутунун спорт залына хоорай-нын өөредилге черлеринин коман-даларын волейбол таласы-биле бирги чери дээр эң-хуу ужура-жышкыны болган. Маргылдаа ба-ры чеди хонук уламчылаан.

Эр улустун командаларында И. Бакулинге удуруткан көдээ ам-жыл профессионал-техниктиг учи-лищениң командасы 11 санын ал-гаш, бирги черин алган. Ийги чер-де көдээ ажыл-агый техникумунун командасы болган. Оон саны 10.

РЕСПУБЛИКАНЫН ХӨГЖҮМ-ШИИ ТЕАТРЫНГА

апрель 17-де В. Көк-оолдун «САМБА ЖЫК»

апрель 18-де Ф. Шиллериниң «Нара сагыш болгаш ханы ынакшыл»

деп, кайызы-даа 3 көжеге шилде-рин уер.

Шилер кежээниң 7 шак 30 минутта эгелээр.

Касса артегитинин 10 шактан эгелеп ажалдаар.

Херээженирден бирги, ийги черлерин институттун бирги бол-гаш ийги командалары эгелээр. Н. Смирнов, С. Алтг, С. Оюн, Х. Чайнат эки ойнаанар. Ийги черде техникумун волейболистери болган.

С. ӨПЕШ-ООЛ.

Бүгүн республикага шокор булут-тарлыг, чашкын чок хун болуру. Хат өй-тавында. Агаарын температура: даягы черлерге — 1 градус сооктаа 4 градус чыгып, оон эске-лине — 4—9 градус чыгып. Кы-зылда шокор булуттарлыг, чашкын чок хун болуру. Хат өй-тавында, яны-бүрү чүк улаанышкынын. Агаарын температура — 7—9 градус чыгып.

Редактор Н. К. КУДАНИ.

АЛБАНААР БАЖЫННАРЫН, ЧҮҮНДУ ТӨГӨР ОҢГАРЛАРНЫ ЧОГУУР ӨҮНДЕ АШТАНАР

Бокта, өдөктө, хирде халда-мырлар аарыларын: ижин ти-виниң, ижин аарыныч, паратиф-тин, ол ыкша кыжың болгаш эске-даа аарыларын микроб-тары бар.

Куудуктарда болгаш хөлбек-терде хиреген суг массалар аарынын тымылдыр болуру.

Албанаар бажынарнын ша-лазын хирелдирбедер. Ийикке чыгышынга халдамырлар хун чурттар бажыга дамчып курган аш-хемчеге, савага чыгынар бол-гаш ол ыкша думучу утеррин асты дамчыштыр кижиниң иш-тиниче кирип болуру. Бистин уру-лар шала кыргына союп чораш бодунуң акшыкче кирип тынны өт-болуру.

Бажынар чаны болгаш кууду-ку арыг болган тууду-на, халда-мырлар аарыларын эвээш болуру.

Аарыларга удуу корум-чурум дээр демселдер.

Арыг-шевер — казык чорук-чун уңдешин.

ТЫВА РЕСПУБЛИКАНЫН САНИТАР-ЧЫРЫДЫШКЫН БА-ЖЫНЫ.